Izjava Pavelić–Stojadinović

Berislav Gjuro Deželić:

Osvrt na sporazumijevanje Pavelić–Stojadinović 1954.

https://otporas.com/onima-koje-ovo-zanima-osvrt-na-sporazum-pavelic-stojadinovic-1954/

U hrvatskoj emigrantskoj štampi javlja se od vremena na vrijeme fama o "misterioznom sporazumu", sklopljenom u Buenos Airesu 1954. godine, između Poglavnika NDH dra. Ante PAVELIĆA i Predsjednika bivše jugoslavenske vlade dra. Milana STOJADINOVIĆA, o zajedničkom nastupu protiv Jugoslavije i navodnoj podjeli Bosne i Hercegovine.

I sama pomisao, da se dirne u ovaj najosjetljiviji dio hrvatske zemlje izazvao je u emigraciji buru negodovanja i raznih komentara. Naročito hrvatski muslimani, na čelu s predsjednikom hrvatske vlade u egzilu, poznatim rodoljubom drom. Džaferbeg KULENOVIĆEM, reagirali su oštro protiv bilo kakovog kompromisa o teritorijalnom razgraničavanju i razmjeni pučanstva izmedju Hrvatske i Srbije. Džaferbeg KULENOVIĆ iznio je svoj beskompromisni stav u članku "Suvišni prijedlozi", koji je objavljen u "DRINI", godine 1954." s temeljitim obrazloženjem po tom pitanju.

Budući se ovakove glasine češće pojavljuju, obavite redovito velom "MISTIFIKACIJA", potrebno je istini za volju rađčistiti ovu nebuloznu verziju. Raspolažem vjerodostojnim originalnim materijalom o ovom slučaju i smatram svojom rodoljubnom dužnošću, kao neutralni promatrač, pružiti hrvatskoj javnosti objektivni prikaz, kako je došlo do pokušaja zajedničkog nastupa Pavelića i Stojadinovića, hrvatskog i srbijanskog, te zašto se je posumnjalo, da se dogovaralo o diobi Bosne i Hercegovine.

Razvitak medjunarodnih dogadjaja u svijetu i naročito teško stanje naroda u domovini, imalo je svoj učinak i na jedan dio srpstva u izbjegličtvu. Nakon nastupa dra. Eugena JOCIĆ u ime vojvodjanskih Srba proti Jugoslavije, pojavili su se simptomi i kod jednog djela ostalih Srbijanaca, da se izjasne protiv nametnutog beogradskog režima. TAKO JE 1954. GODINE POKAZAO I DR. MILAN STOJADINOVIĆ TENDENCIJU, DA SE SA SVOJOM GRUPOM IZJAVI PROTIV JUGOSLAVIJE, A ZA SRBIJU.

Vodeći Hrvati u Buenos Airesu, s dr. Pavelićem na čelu, promatrali su taj razvitak s najvećim interesom, ali su prepuštali vremenu, da ono uradi svoje i da dr. Stojadinović kaže odlučnu riječ o svom stavu. To je on stvarno učinio i predložio, da bi Hrvati i Srbijanci u emigraciji na neki način ZAJEDNIČKI NASTUPILI protiv Jugoslavije.

Dr. Pavelić se je iza toga posavjetovao s nekim našim važnijim ljudima u Buenos Airesu i slobodnom svijetu, te nakon zrelog promišljanja došao do zaključka, da nikakova forma "SPORAZUMA" ne može upravljati Hrvatima sada u emigraciji, već da se ova stvar može riješiti u obliku jedne ZAJEDNIČKE IZJAVE, koja bi mogla imati izvjesnu vrijednost za hrvatski narod. Dva su razloga govorila za to: prvo, bilo bi time sa srbijanske strane odano priznanje Hrvatima za političku prošlost u NDH i samostalnu DRŽAVU HRVATSKU, a drugo, jer bi se time pružio eklatant dokaz, da nisu samo Hrvati, već i Srbijanci proti opstojanja Jugoslavije. Stojadinović, koji je među srbijanskim političarima u tudjini imao zapravo jedini neku legitimaciju, ovim bi činom pružio izvjesno olakšanje protiv negativnog vanjskog mišljenja o hrvatskoj politici za NDH, što bi vjerojatno moglo imati korisne posljedice.

Prvotni NACRT IZJAVE glasi u originalu, koji se nalazi u mojim rukama, doslovno:

DR. ANTE PAVELIĆ, Poglavnik Nezavisne Države Hrvatske i Hrvatskog Oslobodilačkog Pokreta s jedne i

DR. MILAN STOJADINOVIĆ, Prvak srpske radikalne Stranke i Predsjednik vlade s druge strane, daju slijedeću:

I Z J A V U

Obje strane ustanovljuju, da je Jugoslavija nenaravna umjetna državna tvorevina, za čiji se osnutak nije nikada plebiscitarno izjavio niti srpski niti hrvatski narod. Ustanovljuju nadalje, da je Jugoslavija, u bilo kojoj formi i pod bilo kakovim režimom štetna i po narodne probitke kako naroda hrvatskog, tako i naroda srpskoga. Uslied toga su obje strane odlučne raditi i voditi borbu za oslobodjenje s jedne strane Hrvatske i s druge strane Srbije iz svake umjetne i neprirodne državne tvorevine, te će se na tom radu i borbi uzajmno podupirati za ostvarenje uzpostave NEZAVISNE DRŽAVE HRVATSKE I NEZAVISNE DRŽAVE SRBIJE.

U tu svrhu će obje strane uzajmno voditi najodlučniju borbu za odstranjenje komunističke vladavine, koja je putem Jugoslavije, a proti volji obaju naroda zauzela u svoje ruke vlast, koju izvršuje na najprotuzakonitiji način i s najnečovječnijim nasiljem. U akciju oslobodjenja uz obći ustanak obaju naroda ići će i njihove borbene snage iz progonstva, i to hrvatske sa sjeverne i zapadne granice Hrvatske, a srbske s južne granice Srbije, da tako uzpostave zakonitu narodnu vlast s jedne strane u Hrvatskoj i s druge strane u Srbiji.

Obje strane izjavljuju, da će sve svoje moralne i materijalne, a napose vojničke snage uložiti u obću obranu protiv komunizma koji pod vodstvom Sovjetske Rusije ugrožava slobodu i život čovječanstva.

Obje će se strane založiti, da uzpostavljene zakonite vlade obiju država uz odobrenja narodnih predstavništva, to jest Hrvatskog Državnog Sabora i Srbske Narodne Skupštine, na prijateljski način i pravedno, te za što bolje osiguranje mira u budućnosti rieše sva pitanja medjunarodno-pravnog odnosa izmedju oba naroda i obje države, a napose pravedno i po obje strane zadovoljavajuće – razgraničenje izmedju obiju država.

Obje su strane podpuno osvjedočene, da na ovaj način može jedino biti osiguran trajan mir i napredak naroda jugoistočne Evrope, u kojoj je umjetna tvorevina Jugoslavija trajnim kamenom smutnje.

Nakon zrelog proučavanja, onaj pasus u NACRTU IZJEVE, koji je govorio o razgraničenju izmedju obiju država, bio je kasnije na zahtjev Hrvata POTPUNO IZOSTAVLJEN.

Pavelić s ostalim hrvatskim državotvornim elementima ovo je korigirao, kako se ni bi kasnije pogriješno tumačilo, a možda pokušalo iskoristiti po Srbijancima, da Hrvati priznaju, da treba obaviti ispravku granica. NIJE SE MOGLO DOZVOLITI, DA SE STAVLJA U PITANJE ONO, ŠTO JE NEPRIJEPORNO NAŠE I ŠTO BI DIRALO U CIJELOKUPNOST TERITORIJA DRŽAVE HRVATSKE. O bilo kakovim ustupcima Srbijancima od strane Hrvata nije spomenuto niti riječi, nasuprot istaknuto je, da bi Hrvati mogli potražiti od Srba ustupke, u koliko bi SANDŽAK tražio pripojenje Hrvatskoj.

Iz ručnog dopisivanja samoga dr. Pavelića, koje je sačuvano, nesumnjivo je utvrdjeno, da se radilo isključivo o ZAJEDNIČKOJ IZJAVI i koncentraciji snaga protiv Jugoslavije, no nikako o diobi Bosne i Hercegovine.

Stojadinović, koji je bio točno informiran o stanju stvari, dao je za javnost intervju u listu "El Mundo Argentino" u Buenos Airesu (1954) pod naslovom: Dr. Pavelić i ja mislimo isto." Tenor izjave potvrdio je, da obojica smatraju medjunarodni komunizam neprijateljem naših naroda, da su odlučni protivnici Jugoslavije, te traže puteve izmirenja i koncetraciju snaga za obaranje zajedničkog neprijatelja. Stojadinović je bio spreman potpisati ZAJEDNIČKU IZJAVU protiv Jugoslavije, čim dobije "placet" od ostalih svojih suradnika. Na tomu je sve ostalo.

Kako se iz prednjega vidi, dr. Pavelić i ostali Hrvati iz njegovog pokreta, nisu nikada pristali na bilo kakovo sporazumijevanje o diobi Bosne i Hercegovine, jer bi to značilo udarac hrvatskoj narodnoj borbi.

ZA HRVATE BILO JE JASNO, DA JE IZMEDJU BOSNE I SRBIJE GRANICA DRINA I RADIJE ĆE GINUTI, NEGO TU GRANICU MIJENJATI.

Po mišljenju jednoga dijela emigracije, nebi niti potpis ovakove ZAJEDNIČKE IZJAVE imao bilo kakav uticaj na poboljšanje prilika za Hrvate. Da se još jedan Srbijanac izjavi protiv Jugoslavije vjerojatno bi malo koristilo i nebi imalo nikakav upliv na mišljenje državnika, koji su odlučivali o sudbini svijeta, budući je taj Srbijanac u stranom svijetu smatran fašistom.

Konačno ne smije se zaboraviti, da je hrvatska emigracija naučena na neiskrenost srbijanskih šovinista i na neobjektivnost na razvoj prilika u Zarobljenoj DOMOVINI HRVATSKOJ. Razumljivo je stoga, da Hrvati principijalno otklanjaju demagoške senzacije i ne žele nikakovih sporazumijevanja sa slavo-Srbijancima i patentiranim Jugoslavenima, koji već tamo od Krfske deklaracije rade sustavno na razbijanju Hrvatske i uništavajnu hrvatskog naroda.

Notorna je činjenica, da i sadanji velikosrbijanski rukovodioci u Beogradu i Sarajevu rade na odcjepljenju Bosne i Hercegovine od matice Hrvatske i raseljuju hrvatski narod, da u čisto hrvatske krajeve nasele crveno obojene srbijanske uljeze. NO, HRVATSTVO BOSNE I HERCEGOVINE PREŽIVJETI ĆE I OVAJ ZLOČINAČKI MANEVER.

Hrvatska krv vjekovima prolijevana za slobodu, vrije i danas u žilama sviju iskrenih Hrvata, koji će ispuniti težnje naroda i ostvariti jedinstvo na cjelokupnom teritoriju Hrvatske, da narod poživi u pravdi i miru u samostalnoj suverenoj HRVATSKOJ DRŽAVI.

Tako nam Bog pomogao!

BERISLAV GJURO DEŽELIĆ